

שנה חמישית

ברקאי

דף הרחבות – יצוא נשק

1. היצוא הביטחוני הוא נכס אסטרטגי חשוב לישראל ועונה על צרכים תעשייתיים וכלכליים של המדינה, הוא מאפשר שמירה על קידמה טכנולוגית ועל בסיס טכנולוגי-תעשייתי המבטיח יכולות גם בעתיד. בנוסף לכל אלו משמש היצוא הביטחוני מנוף להקמתם ומיסודם של קשרים מדיניים.

(עוזי עילם¹, הפיקוח על היצוא הביטחוני: תמונת מצב – 2007, עדכן אסטרטגי מארס 2007)

2. לישראל מאוד חשוב שתהיה תעשייה ביטחונית, וזו לא יכולה להתקיים אם היא לא מוכרת או מייצאת (...) כדי שלצה"ל יהיה הקצפת – התעשייה צריכה את המלח והחמאה, כי צה"ל לא יכול לרכוש ממנה כל כך הרבה.

(ראיון עם יפתח שפיר², הארץ, 9.1.14)

3. לא יצא האיש (בשבת, מרשות לרשות) לא כסיף (חרב) ולא בקשת ולא בתרים (מגן) ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חייב הטאת. רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו והכמים אומרים אינן אלא לגנאי שנאמר "וכתתו הרבותם לאתים והניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

(משנה מסכת שבת פרק ו משנה ד)

4. אין מוכרין להם – משום שהשודים בשפיכות דמים, ויבואו להרוג ישראל (...) שמגנים עלינו – נלחמים בשבילנו לשמור את העיר ואת יושביה, וזהו ודאי, ואם יהרגו בהם ישראל ספק, ועל כך סומכים עכשיו.

(ע"פ נימוקי יוסף³, מסכת עבודה זרה דף טז עמוד א)

5. ואף כי המדובר בהלכה הנ"ל הוא בהיות ישראל בגלות והוסים בצל העמים אשר בקרבם היו, אף על פי כן מיסוד ההיתר שם יש ללמוד גם לגבי היתר המכירה למדינת ישראל. שכן יסוד ההיתר נעוץ בעובדא שקיימת ברית ידידות אתם ומגינים הם עלינו. מעתה ברור, שמדינת ישראל מוכרת נשק למדינות ידידותיות בלבד, ואין שום ספק שעושה זאת מתוך שיקולים בטהונים, ומביאה בחשבון את התועלת שתצמח לנו מכך, ולכן פשוט שמותר.

(הרב חיים דוד הלוי⁴, שו"ת עשה לך רב חלק א סימן יט)

¹ עוזי עילם (ישראל, 1934-) הוא תת-אלוף (בדימוס) בצה"ל, שימש כמנכ"ל הוועדה לאנרגיה אטומית במשרד ראש הממשלה וכראש המינהל למחקר, פיתוח אמצעי לחימה ותשתית טכנולוגית (מפא"ת) במשרד הביטחון. כיום חבר הנהלה בחברת השקעות הפועלת בישראל, בסינגפור ובסין וחבר בגופים ציבוריים שונים בתחומי מחקר ופיתוח.

² יפתח שפיר הוא ראש פרויקט המאזן הצבאי במזרח התיכון במכון למחקרי ביטחון לאומי.

³ ר' יוסף (בן דוד) חביבא, בעל הנמוקי יוסף, היה מחכמי ספרד בתחילת המאה ה-15 ואחד מאחרוני הראשונים.

⁴ הרב חיים דוד הלוי (נולד בטורקיה ב-1924, נפטר בישראל ב-1998) היה פוסק והוגה דעות. כיהן כרב הראשי של תל אביב-יפו, וכרב הספרדי הראשי של ראשון לציון. זוכה פרס ישראל לספרות תורנית ופרס הרב קוק.

6. "יש שתי אסטרטגיות", אומר הרב שרלו⁵. "האחת היא חקיקה. אני לא כל כך מאמין בה, אבל מכבד אותה. אם תושג – אדרבה. אני חותר להקמת ועדה שתלווה את יצוא הנשק של ישראל ותכנים שיקולים אתיים למערכת השיקולים. יש ועדות במשרד הביטחון שבהחלט שוקלות שיקולים מוסריים, אבל עיקר עניינן בסכנת זליגת הטכנולוגיה, ולא כמוסר. הן מאוד מהמירות בכך שפמנטים טכנולוגיים ישראלים לא יזלגו ויסכנו אותנו. נשק קל לא מעניין אותן, כי לא מדובר על טכנולוגיה מורכבת. דווקא נשק שמשמש את הכוחות הכי בזויים בעולם – זוכה לפחות רגישות, אפילו על ידי אלה שאומרים שהכל בסדר. למעשה, אף אחד לא יודע מה קורה, אבל אני יודע שנשק לואיטק לא מעניין אותנו, וכשזה לא מעניין אותנו, הוא מגיע למקומות מהפירים".

(רבנים נגד יצוא נשק לבורמה: "עלולים לקחת חלק בפשע נגד האנושות", מעריב on line, 12.11.17)

7. מבין הנימוקים המצדיקים את ייצוא הנשק מודגשים בעיקר שלושה נושאים:

א. לצורך קיומה של מדינת ישראל נדרשת תעשיית נשק עצמאית, חזקה ומתקדמת. תעשייה כזו אינה יכולה להתקיים ללא ייצוא משמעותי. לביסוסה הכלכלי של תעשייה זו נדרש אפוא נתח שוק נרחב ואין די במכירה למדינות דמוקרטיות בלבד. על המדינה ליהנות אפוא גם מ'נתח השוק' של מדינות בעלות משטר רודני כדי להבטיח את קיומה הכלכלי של תעשיית הנשק שלה, וכפועל יוצא – את ביטחונה.

ב. לצורך הצלחה במישור הדיפלומטי הבינלאומי ובשל מצבה המדיני המבודד, זקוקה מדינת ישראל לקשרים ולשיתופי פעולה גם עם מדינות בעלות משטר רודני.

ג. המשטרים האפלים ישיגו כלי נשק ממקורות אחרים, ואילו הכרעתה של מדינת ישראל שלא לייצא להם נשק, לא תציל חי אדם ולא תמנע הפרת זכויות אדם.

תקפותם של נימוקים אלו נתונה במחלוקת אתית משמעותית.

(צהר לאתיקה, דף עמדה בנושא הגבלת ייצוא נשק)

8. חשוב הדבר ביותר, שכאן, עם הנחת אבן הפינה של עם ישראל, מטיילים קללה על כל התפרצות הפוגעת כמוסר ומשפט, ולו גם נעשתה לטובת הכלל. סבורות המדינות והאומות, כי טובת הכלל מקדשת את הכל, ערמה ואלימות, שבהיי הפרט ענשם בוז ותליה, הרי – אם רק נעשו לטובתה המדומה של המדינה – יש לתת את שכרם משלם, בכתר אורחי וזר דפנה. חוק המוסר כוחו יפה רק בחיי הפרט, ואילו מדיניות ודיפלומטיה מכירות רק בחוק האינטרסים. הנה צוואת היסוד של עם ישראל מטיילה קללה על ערמה ואלימות שנעשו למען המטרה הצודקת ביותר של טובת הכלל, הרי היא מנציחה את התורה, כי גם בחיי הכלל ולמען הכלל יש לטהר – לא רק את המטרות – אלא גם את הדרכים והתחבולות.

(רש"ר הירש⁶ בראשית מט פסוק ז)

⁵ הרב יובל שרלו (ישראל - 1957) הוא ראש ישיבת אורות שאול (יחד עם הרב תמיר גרנות), ופעיל ציבורי בולט בזרם הדתי לאומי. הרב שרלו עוסק במגוון תחומים, דוגמת פובליציסטיקה, אתיקה ופוליטיקה; הוא חבר בארגון רבני צהר ובפורום תקנה. במסגרת עיסוקו באתיקה רפואית הוא מכהן בוועדות שונות של משרד הבריאות, כראש הדסק לאתיקה ודתות במרכז לאתיקה בירושלים וראש תחום אתיקה בארגון רבני צהר. פעילותו הציבורית ועמדותיו הליברליות הקנו לו תומכים רבים בקרב הציבור הדתי והחילוני, אך גם עוררו עליו ביקורת מצד רבנים שמרנים יותר.

⁶ הרב שמשון בן רפאל הירש (גרמניה, 1808-1888) היה רב גרמני, מאבות הנאו-אורתודוקסיה במאה ה-19. במקביל לעמידתו בראשות המאבק ברפורמים ובפוזיטיביזם-היסטוריים ולקריאתו לדתיים השמרניים לפרוש מכלל הציבור היהודי שנח את שמירת המצוות, דגל בעצמו במודרניזציה ואקולטורציה מקיפות ובהשתלבות לשונית, תרבותית ואזרחית באומה הגרמנית בגדרי שיטתו, "תורה עם דרך ארץ".